

Służba Ochrony Państwa wobec współczesnych zagrożeń

The State Security Service against contemporary threats

Abstrakt: Celem artykułu jest przedstawienie głównych zagrożeń pierwszej i drugiej dekady XXI wieku osób ustawowo podlegających ochronie Służby Ochrony Państwa. W artykule przedstawiono także rolę i zadania Służby Ochrony Państwa jako głównego podmiotu w systemie bezpieczeństwa Rzeczypospolitej Polskiej odpowiedzialnego za ochronę najważniejszych osób w państwie. Postęp technologiczny, brak koordynacji w sferze cyberbezpieczeństwa, zmieniające się zagrożenia dla bezpieczeństwa osób i obiektów o kluczowym znaczeniu dla funkcjonowania państwa, w tym zagrożenia o charakterze terrorystycznym, wymagają dostosowania do nich zarówno taktyki działań ochronnych, rozpoznawczych, a także odpowiednio dobranego sprzętu. Realizacja działań ochronnych przy użyciu nowoczesnych metod i środków, uporządkowanie struktury organizacyjnej, dostosowanie przepisów prawnych, wykwalifikowana i dobrze wyszkolona kadra ma gwarantować skuteczność działań nowej formacji ochronnej. Większość formacji ochronnych na świecie stara się dostosować swoje zadania do skutecznego przeciwdziałania nowym zagrożeniom. Również Służba Ochrony Państwa, jako nowo powołana formacja ochronna w miejsce Biura Ochrony Rządu, stoi przed wyzwaniem i zagrożeniami pierwszej połowy XXI wieku.

Słowa kluczowe: bezpieczeństwo, zagrożenia, Służba Ochrony Państwa, ochrona VIP

Abstract: The aim of the article is to present the main threats to the first and second decade of the 21st century for persons who are legally subject to the protection of the State Security Service. The article also presents the role and tasks of the State Security Service as the main subject in the security system of the Republic of Poland responsible for protecting the most important people in the state. Technological progress, lack of coordination in the sphere of cyber security, changing threats to the safety of people and objects of key importance for the functioning of the state, including terrorist threats, require adjusting to them both tactics of protective, reconnaissance and appropriately selected equipment. Implementation of protective measures using modern methods and means, organizing the organizational structure, adjusting legal regulations, qualified and well-trained staff is to guarantee the effectiveness of the new protective formation. Most of the protective formations in the world are trying to adapt their tasks and activities to new threats. Also, the State Security Service, as a newly created protective formation in place of the Government Protection Bureau, faces the challenges and threats of the first half of the 21st century.

Keywords: security, threats, State Security Service, VIP protection

Wprowadzenie

Kluczowym zadaniem polskich formacji mundurowych jest zapewnienie i utrzymanie właściwego poziomu szeroko rozumianego bezpieczeństwa Rzeczypospolitej Polskiej i jej obywateli. Społeczeństwo każdego państwa powinno oczekiwać od elit rządzących zapewnienia im odpowiedniego poziomu bezpieczeństwa. Na przestrzeni lat jedną z najbardziej narażonych na zagrożenia bezpieczeństwa grup społecznych byli ludzie sprawujący władzę. Nie ma na świecie kraju, w którego historii nie została podjęta próba zamachu na osoby z kręgów rządowych, sprawujących najwyższe funkcje kierownicze lub polityczne w państwie.

Przez wiele lat państwa kładły nacisk na wypracowanie właściwych mechanizmów obronnych, które mogłyby zwiększyć bezpieczeństwo społeczeństwa i elit nim rządzących¹.

Zagrożenia bezpieczeństwa pierwszej i drugiej dekady XXI wieku to zjawiska bardzo dynamiczne, wieloaspektowe i wciąż się rozwijające, które są odbiciem zachodzących zmian, dokonujących się w życiu poszczególnych narodów i państw oraz efektem wszechobecnej cyfryzacji i postępu technologicznego. To jednak zagrożenia związane z terroryzmem sprawiły, że świat w pierwszej i drugiej dekadzie XXI wieku stał się mało bezpieczny. Oprócz znanych już zagrożeń, takich jak zagrożenia związane z przestępczością zorganizowaną, terroryzmem, dezinformacją, doszły nowe, związane z rozwojem nowych technologii, jak cyberterroryzm oraz tzw. *wojny lub działania hybrydowe*².

W artykule podejmowany jest problem nie tylko ustawowych zadań związanych z ochroną najważniejszych osób w państwie, ale również problem zagrożeń będących wynikiem dynamicznie zmieniającej się rzeczywistości. Pomimo tego, że w ciągu ostatnich dwudziestu lat wiele zagrożeń uległo zmianie, to należy przypuszczać, że w następnych latach prawdopodobnie pojawią się nowe i niebezpieczne zjawiska. Przyczyn rozwoju kolejnych zagrożeń należy upatrywać w zmieniającej się sytuacji politycznej oraz stałych postępach w pracach nad nowymi rodzajami broni.

Jednym z największych zagrożeń współczesnego świata jest terroryzm. Wydarzenia związane z działalnością terrorystyczną pokazały, że nie ma na świecie państwa, które mogłoby samodzielnie walczyć i przeciwstawić się działaniom terrorystów. Zjawisko terroryzmu stało się zjawiskiem o charakterze międzynarodowym. W związku

¹ T. Goryca, *Rys historyczny i ewolucja polskich formacji ochronnych w latach 1918-2018*, [w:] K. Łukomiał (red.), *Polska Niepodległa 1918-2018*, Łódź 2018, s. 173.

² Wojny hybrydowe – to aktywność jednej z walczących stron, która łączy w sobie metody, formy oraz środki charakterystyczne dla różnorodnych działań militarnych i niemilitarnych.

z tym większość formacji ochronnych na całym świecie koncentruje swoje wysiłki i działania na wzmacnianiu swoich możliwości obronnych.

Kwestie bezpieczeństwa stanowią jedną z naczelných potrzeb każdego człowieka w piramidzie Masłowa i zarazem są elementem niezbędnym do właściwego funkcjonowania państwa. W celu zapewnienia odpowiedniego poziomu bezpieczeństwa zewnętrznego i wewnętrznego każde państwo tworzy instytucje bezpieczeństwa³.

Jedną z takich instytucji, powołanych w ostatnim czasie, jest Służba Ochrony Państwa, która z dniem 1 lutego 2018 roku zastąpiła Biuro Ochrony Rządu. Artykuł ma na celu przedstawienie problematyki związanej z najważniejszymi wyzwaniami i problemami początku XXI wieku, z którymi stykają się funkcjonariusze Służby Ochrony Państwa, pełniąc służbę na terenie Rzeczypospolitej Polskiej oraz poza jej granicami, a także funkcjonowanie i ustawowe zadania Służby Ochrony Państwa.

Większość służb ochrony na świecie zmienia swoje zadania, rozszerza kompetencje, inwestuje w nowoczesny sprzęt i stara się dostosowywać do nowych zagrożeń, związanych z zapewnieniem bezpieczeństwa ochraniających osób i obiektów. Służba Ochrony Państwa również stoi przed takimi samymi wyzwaniami związanymi z zagrożeniami osób pełniących najważniejsze funkcje w Rzeczypospolitej Polskiej.

Dynamiczny rozwój technologiczny środków, które mogą posłużyć do przeprowadzenia skutecznego zamachu w dowolnie wybranym miejscu, rozszerza obowiązki służb ochronnych poza standardowe bycie *żywą tarczą*.

Rys historyczny Służby Ochrony Państwa

Formacje ochronne od zawsze miały duże znaczenie z punktu widzenia bezpieczeństwa najważniejszych osób w państwie oraz bezpieczeństwa obiektów im służących. W okresie I wojny światowej, która poprzedzała odzyskanie przez Polskę niepodległości, miało miejsce kilka spektakularnych zamachów, z najważniejszym – zabójstwem arcyksięcia Franciszka Ferdynanda w Sarajewie w dniu 28 czerwca 1914 roku. W związku z tym powołanie odpowiednich służb odpowiedzialnych za bezpieczeństwo dostojników państwowych w Polsce stało się nagłą koniecznością, tym bardziej że towarzyszyły temu m.in.: rewolucja społeczna w Rosji, nieuregulowana sprawa granic oraz konflikty na wszystkich rubieżach. Geneza poprzedników Służby Ochrony Państwa sięga listopada 1918 roku, kiedy odrodziło się państwo polskie po 123 latach

³ M. Bartnik, *Rola służb specjalnych w zakresie ochrony bezpieczeństwa i porządku publicznego*, [w:] W. Lis (red.), *Bezpieczeństwo państwa*, Lublin 2014, s. 125.

niewoli i funkcję Naczelnego Wodza, odpowiedzialnego za organizowanie armii polskiej, oraz funkcję Naczelnika Państwa objął Józef Piłsudski⁴.

W związku z tym, że władza cywilna i wojskowa skupiona była w rękach Naczelnika Państwa, powstała konieczność utworzenia kancelarii wojskowej oraz kancelarii cywilnej. Należało zorganizować i powołać do działania oddziały odpowiedzialne za bezpieczeństwo nowo powstałych organów państwowych oraz reprezentację przy Naczelniku Państwa. Wspomniane oddziały zorganizowano w 1919 roku. W skład powołanej wówczas Kwatery Wojskowej weszły Oddziały Przyboczne Naczelnika Państwa – kompania piechoty i szwadron kawalerii Naczelnego Wodza⁵. Z uwagi na konieczność zapewnienia bezpieczeństwa głównodowodzącemu Józefowi Piłsudskiemu podczas wyprawy wileńskiej 15 kwietnia 1919 roku zorganizowano Pluton Oslony Jazdy Naczelnego Wodza i był on załącznikiem Szwadronu Przybocznego. Walki o Wilno były doskonałym sprawdzianem weryfikującym przydatność Plutonu Oslony Jazdy Naczelnego Wodza. W związku z tym zrodziła się idea stworzenia podobnego oddziału na stałe, jako wyodrębnionej jednostki, której głównym zadaniem była służba na rzecz bezpieczeństwa Naczelnika Państwa i Naczelnego Wodza⁶. W konsekwencji latem 1919 roku por. Tadeusz Kobylański i ppor. Adam Jan Bolesław Michalewski otrzymali rozkaz zorganizowania Szwadronu Przybocznego. Szwadron ten składał się czterech plutonów, z prawem swobodnego doboru oficerów i podoficerów. We wrześniu 1919 roku szwadron rozpoczął swoją działalność, posiadając pełen stan żołnierzy, jednolicie umundurowanych, w skład którego wchodził: dowódca szwadronu, czterech dowódców plutonów i cztery plutony liniowe⁷.

26 kwietnia 1920 roku władze wojskowe zatwierdziły etat Generalnej Adiutantury Naczelnego Wodza, która funkcjonowała już wcześniej. Zgodnie z tym Szwadron Przyboczny należał pod względem ewidencyjnym, szkolenia i uzupełnienia do Szwadronu Zapasowego 1. Pułku Szwoleżerów, jako szwadron nadetatowy. Liczył on 143 żołnierzy, w składzie: sześciu oficerów (dowódca, zastępca dowódcy oraz czterech dowódców plutonów), dwudziestu dziewięciu podoficerów, stu siedmiu szeregowców, w tym czterech trębaczy, i jednego majstra wojskowego, sto dwadzieścia cztery konie wierzchowe, czternaście koni pociągowych. Poziom wyszkolenia Szwadronu Przybocznego był wysoki i charakteryzował się wzorowym porządkiem. Powodem tego była

⁴ Z. Gnat-Wieteska, *Szwadrony Przyboczne i Szwadron Reprezentacyjny Wojska Polskiego w latach 1919-1948*, wyd. Ajaks, Pruszków 1992, s. 6.

⁵ Ibidem, s.3.

⁶ E.J. Czerniawski, *Z mojej służby w Belwederze*, „Zeszyty Historyczne”, tom 256 (33), 1975, s. 164-165.

⁷ Z. Gnat-Wieteska, op. cit., s. 7-15.

szczególowa rekrutacja, opierająca się na posiadającym legionowe korzenie 1. Pułku Szwoleżerów⁸. W okresie pokojowym szwadron dość często pełnił funkcje reprezentacyjne i ogólnowojskowe. Realizował zadania związane z eskortowaniem Naczelnika Państwa, nuncjusza papieskiego, ambasadorów oraz posłów państw obcych udających się do Belwederu celem złożenia listów uwierzytelniających⁹.

Nieustabilizowana sytuacja polityczna i gospodarcza kraju stwarzała zagrożenia, których bezpośrednią konsekwencją był zamach na pierwszego Prezydenta Rzeczypospolitej Polskiej Gabriela Narutowicza dokonany 16 grudnia 1922 roku przez malarza Eligiusza Niewiadomskiego w salach warszawskiej Zachęty. Okoliczności popełnienia tej zbrodni obnażyły nieudolność ówczesnych służb odpowiedzialnych za ochronę głowy państwa. W związku z powyższym w dniu 12 czerwca 1924 roku Minister Spraw Wewnętrznych Zygmunt Hübner powołał brygadę ochronną, której zadaniem było zapewnienie bezpieczeństwa osobie Prezydenta Rzeczypospolitej Polskiej. Wydzielono z niej Oddział Zamkowy, zabezpieczający stałą siedzibę Prezydenta. Brygada ta działała na podstawie *Instrukcji o prowadzeniu służby ochronnej*, wydanej 29 lipca 1924 roku. Dokument uwzględniał 4 stopnie zabezpieczenia stosowane wobec głowy państwa, prezydentów obcych mocarstw i wybitnych dygnitarzy polskich. Dotyczył zabezpieczenia tras kolejowych, mostów i stacji oraz zasad zapewnienia ochrony osobistej. Szczegółowego podziału zadań dokonał dopiero Minister Spraw Wewnętrznych Marian Zyndram-Kościalkowski, wydając 19 grudnia 1934 roku *Instrukcję Ochronną*, której II część nosiła tytuł *Ochrona Prezydenta Rzeczypospolitej*. Istotą dokumentu było wyznaczenie zadań i podział kompetencji służb odpowiedzialnych za zapewnienie maksimum bezpieczeństwa Prezydentowi RP. Jeszcze podczas II wojny światowej, 22 sierpnia 1944 roku, powołano Wydział Ochrony Rządu do wykonywania zadań ochronnych wobec nowego rządu. Ciągłe zmiany sytuacji politycznej w kraju i organizacja Ministerstwa Spraw Wewnętrznych doprowadziły do powołania w grudniu 1956 roku Biura Ochrony Rządu – samodzielnej jednostki podporządkowanej bezpośrednio Ministrowi Spraw Wewnętrznych. Dyrektorem BOR został płk Jan Górecki. Funkcję tę pełnił nieprzerwanie do 1981 roku. Po wyborach parlamentarnych z 1989 roku funkcjonariusze BOR z dniem 1 sierpnia 1990 roku stali się żołnierzami, pozostając nadal w strukturze resortu spraw wewnętrznych i realizując zadania ochronne wobec najwyższych dostojników państwa i przedstawicieli delegacji zagranicznych. Uchwalenie ustawy o działach administracji rządowej z 4 września 1997 roku spowodowało konieczność podporządkowania

⁸ J. Cymerński, *Polskie formacje ochronne na przestrzeni lat 1924-2014*, [w:] P. Bogdalski, J. Cymerński, K. Jąloszyński (red.), *Bezpieczeństwo osób podlegających ustawowo ochronie wobec zagrożeń XXI wieku*, wyd. WSPol w Szczytnie, Szczytno 2014, s. 332-333.

⁹ Z. Gnat-Wieteska, op. cit., s. 12-14.

wszystkich jednostek wojskowych Ministrowi Obrony Narodowej. Rozpoczęto wtedy prace legislacyjne związane z prawnym uregulowaniem statusu formacji. W okresie styczeń 2000 roku – marzec 2001 roku Biuro Ochrony Rządu działało na podstawie ustawy z dnia 22 grudnia 1999 roku o czasowym podporządkowaniu niektórych jednostek wojskowych. W lutym 2001 roku zakończono prace dotyczące unormowań prawnych i propozycje zostały przyjęte przez Sejm i Senat. Ustawa z dnia 16 marca 2001 roku o Biurze Ochrony Rządu weszła w życie z dniem ogłoszenia, 30 marca 2001 roku (Dz.U. nr 27 poz. 298)¹⁰.

W czasie wieloletniego funkcjonowania Biura Ochrony Rządu zaobserwowano pola, które wymagały wielu zmian organizacyjno-prawnych. W efekcie przeprowadzonych analiz została przygotowana Ustawa z dnia 8 grudnia 2017 roku o Służbie Ochrony Państwa. Za przeprowadzeniem zmian przemawiało również bardzo duże zagrożenie terrorystyczne na całym świecie. Jednym z podstawowych założeń nowej formacji jest znaczne zwiększenie jej stanu osobowego, aby umożliwić zapewnienie właściwego standardu ochrony osób i obiektów im służących. Projekt ustawy o SOP przewidywał również, że ochroną objętych zostanie więcej obiektów administracji rządowej. W chwili obecnej za ich bezpieczeństwo odpowiedzialne są niejednokrotnie prywatne firmy ochroniarskie, które nie zawsze są w stanie zapewnić odpowiednie standardy ochrony. Nowe obiekty otrzymają ochronę na podstawie decyzji Ministra Spraw Wewnętrznych i Administracji. Nowy akt prawny wszedł w życie 1 lutego 2018 roku, powołując Służbę Ochrony Państwa¹¹.

Struktury i podmiotowość Służby Ochrony Państwa

Współcześnie większość państw posiada w swoich strukturach (cywilnych lub/i wojskowych) wyspecjalizowane formacje, zajmujące się ochroną i zapewnieniem bezpieczeństwa najważniejszym osobom w państwie i poza jego granicami. W Polsce zadania te wykonują funkcjonariusze m.in. Służby Ochrony Państwa¹². Służba Ochrony Państwa (rys. 1 – znak graficzny) wykonuje zadania mieszczące się w obszarze kompetencji administracji publicznej. Realizuje ustawowe zadania mieszczące się w kategorii przedsięwzięć administracji rządowej, do których należy zapewnienie bezpieczeństwa

¹⁰ <https://www.sop.gov.pl/pl/o-sluzbie/historia/historia-sop/201,Historia.html/> (15.10.2018).

¹¹ <https://www.mswia.gov.pl/pl/aktualnosci/16386,Powstanie-Sluzba-Ochrony-Panstwa.html> (15.10.2018).

¹² T. Goryca, P. Zaskórski, B. Zychowicz, *Terroryzm jako źródło zagrożenia bezpieczeństwa osobowego VIP*, [w:] P. Szymczyk, K. Maciąg (red.), *Analiza wybranych zagrożeń i problemów z zakresu bezpieczeństwa*, Lublin 2018, s. 40.

i porządku publicznego oraz bezpieczeństwa państwa. Służba Ochrony Państwa, zgodnie z klasyfikacją działów administracji rządowej, funkcjonuje w ramach działu *sprawy wewnętrzne*, obejmującego m.in. sprawy ochrony i porządku publicznego¹³. Jest jednolitą, uzbrojoną formacją wykonującą zadania z zakresu ochrony osób i obiektów oraz rozpoznawania i zapobiegania skierowanym przeciw nim przestępstwom¹⁴.

SOP podlega Ministrowi Spraw Wewnętrznych i Administracji (rys. 2) i jest najmniej liczną służbą mundurową w strukturach Ministerstwa Spraw Wewnętrznych i Administracji (rys. 3). Obecnie w SOP służy około 2 tysięcy funkcjonariuszy. Docelowo w przeciągu kilku najbliższych lat liczba zatrudnionych funkcjonariuszy ma wzrosnąć do około 3 tysięcy¹⁵. W SOP jest obecnie najwyższy współczynnik procentowy wolnych etatów wśród służb podległych Ministrowi Spraw Wewnętrznych i Administracji.

Źródło: Rozporządzenie Ministra Spraw Wewnętrznych i Administracji z dn. 30 stycznia 2018 roku w sprawie znaku graficznego Służby Ochrony Państwa

Rysunek 1. Znak graficzny Służby Ochrony Państwa

Źródło: Opracowanie własne

Rysunek 2. Służby mundurowe podległe Ministrowi Spraw Wewnętrznych i Administracji

¹³ Ustawa z dnia 4 września 1997 r. o działach administracji rządowej (Dz.U. 2018.0.762).

¹⁴ Art. 2 §1 Ustawy z dnia 8 grudnia 2017 r. o Służbie Ochrony Państwa (Dz.U. 2018, poz. 138).

¹⁵ T. Radzik, *SOP zastąpi BOR. Wiemy, ile zarabiać będą funkcjonariusze nowych służb*, <https://www.se.pl/wiadomosci/polityka/sop-zastapi-bor-wiemy-ile-zarabiac-beda-funkcjonariusze-nowych-sluzb-aa-apqS-TN4T-DrY6.html/> (15.10.2018).

Źródło: www.infosecurity24.pl

Rysunek 3. Strukturalne niedobory w służbach mundurowych MSWiA

Zadania Służby Ochrony Państwa:

1. Ochrona:

- Prezydenta Rzeczypospolitej Polskiej, Marszałka Sejmu, Marszałka Senatu, Prezesa Rady Ministrów, wiceprezesa Rady Ministrów, ministra właściwego do spraw wewnętrznych oraz ministra właściwego do spraw zagranicznych,
- byłych prezydentów Rzeczypospolitej Polskiej na podstawie ustawy z dnia 30 maja 1996 roku o uposażeniu byłego Prezydenta Rzeczypospolitej Polskiej (Dz.U. z 2017 roku, poz. 1992),
- osób posiadających status głowy państwa, szefa rządu oraz ich zastępców, przewodniczącego parlamentu lub izby parlamentu lub ministra spraw zagranicznych, wchodzących w skład delegacji państw obcych przebywających na terytorium Rzeczypospolitej Polskiej,
- innych osób, ze względu na dobro państwa,
- obiektów służących Prezydentowi Rzeczypospolitej Polskiej, Prezesowi Rady Ministrów, ministrowi właściwemu do spraw wewnętrznych oraz ministrowi właściwemu do spraw zagranicznych oraz wskazanym w decyzji ministra właściwego do spraw wewnętrznych innych obiektów stanowiących siedziby członków Rady Ministrów, z wyłączeniem obiektów służących Ministrowi Obrony Narodowej i Ministrowi Sprawiedliwości,
- placówek zagranicznych Rzeczypospolitej Polskiej.

2. Rozpoznawanie i zapobieganie przestępstwom przeciwko Rzeczypospolitej Polskiej, przestępstwom przeciwko życiu lub zdrowiu, przestępstwom przeciwko bezpieczeństwu powszechnemu, przestępstwom przeciwko bezpieczeństwu w komunikacji, przestępstwom przeciwko wolności, przestępstwom przeciwko czci i nietykalności cielesnej, przestępstwom przeciwko porządkowi publicznemu, zamachom i czynnej napaści skierowanym przeciwko osobom, o których mowa w pkt 1.
3. Rozpoznawanie, zapobieganie i wykrywanie popełnianych przez funkcjonariuszy SOP i pracowników SOP przestępstw określonych w art. 228, art. 229, art. 231, art. 265 i art. 266 ustawy z dnia 6 czerwca 1997 roku – Kodeks karny (Dz.U. z 2017 roku, poz. 2204 oraz z 2018 roku, poz. 20), w związku z wykonywaniem obowiązków służbowych, a także, w zakresie wynikającym z art. 11 ust. 1 pkt 1-3 ustawy z dnia 21 czerwca 1996 roku o szczególnych formach sprawowania nadzoru przez ministra właściwego do spraw wewnętrznych (Dz.U. poz. 491, z późn. zm.), funkcjonariuszy i pracowników Policji i Straży Granicznej lub strażaków i pracowników Państwowej Straży Pożarnej¹⁶.

Formy działania i zakres uprawnień Służby Ochrony Państwa

Obowiązkiem każdego państwa jest zapewnienie bezpieczeństwa osobom, które zajmują najwyższe stanowiska państwowe (m.in. prezydent, premier, ministrowie, korpus dyplomatyczny i inni). Państwo polskie obowiązek ten realizuje za pomocą formacji mundurowych, takich jak m.in. Służba Ochrony Państwa, Policja lub służby specjalne. Instytucje te wyposażone są w określone kompetencje regulowane przepisami prawa, z możliwością użycia przymusu administracyjnego i środków przymusu bezpośredniego. Instytucje stojące na straży bezpieczeństwa osób podlegających ustawowej ochronie wykonują część zadań funkcji wewnętrznej i zewnętrznej państwa¹⁷.

Służba Ochrony Państwa w zakresie swoich ustawowych zadań wykonuje czynności administracyjno-porządkowe w celu zapewnienia ochrony, a także operacyjno-rozpoznawcze w celu pozyskiwania informacji dotyczących zagrożeń oraz rozpoznawania i zapobiegania przestępstwom przeciwko osobom i obiektom ochranianym przez SOP.

¹⁶ Art. 3 Ustawy z dnia 8 grudnia 2017 r. o Służbie Ochrony Państwa (Dz.U. 2018, poz. 138).

¹⁷ J. Kaczyński, *Biuro Ochrony Rządu wobec współczesnych zagrożeń*, wyd. CB, Warszawa 2013, s. 40-41.

W celu zapewnienia ochrony osób i obiektów Służba Ochrony Państwa w szczególności:

- planuje sposoby zabezpieczenia osób oraz możliwości ich ewakuacji w przypadku powstania zagrożenia;
- planuje sposoby zabezpieczenia obiektów oraz uzgadnia z ich administratorami niezbędny zakres działań dostosowawczych w odniesieniu do tych obiektów;
- rozpoznaje i analizuje potencjalne zagrożenia;
- zapobiega powstawaniu zagrożeń;
- organizuje działania ochronne;
- wykonuje bezpośrednią ochronę;
- zabezpiecza obiekty;
- koordynuje realizację działań ochronnych¹⁸.

Charakterystyka głównych źródeł zagrożeń bezpieczeństwa osób ochraniających

W kontekście rozważanego bezpieczeństwa osób podlegających ustawowej ochronie Służby Ochrony Państwa analizowanego w zakresie podstawowych wartości, takich jak życie i zdrowie oraz sprawowanej funkcji, można określić kilka głównych zagrożeń. Jako główne zagrożenia można wskazać atak oraz zamach na osobę ochraniającą.

Atak określany jest jako gwałtowne i bezpośrednie wystąpienie przeciwko komuś lub czemuś. Zamach można zdefiniować jako działanie mające na celu odebranie komuś życia, naruszenie lub odebranie czyjejś własności, porwanie się na kogoś lub na coś, przeciwko komuś lub czemuś. Można także wyróżnić cechy, którymi charakteryzuje się zamach. Są to m. in.: planowość, celowość oraz dystans czasowy. Natomiast atak jest wynikiem podejmowanych wcześniej działań. Można go więc określić jako konsekwencje planowanego wcześniej zamachu¹⁹.

Zagrożenia dla osób ochraniających przez Służbę Ochrony Państwa na początku XXI wieku mogą mieć różne źródła i różne przyczyny. Mogą być wywoływane przez różne czynniki i różnych sprawców. Do ważniejszych zagrożeń zaliczyć można:

- zagrożenia terrorystyczne,
- zagrożenia związane z działalnością obcych służb specjalnych,
- zagrożenia związane z cyberterroryzmem,

¹⁸ Art. 19, 20 Ustawy z dnia 8 grudnia 2017 r. o Służbie Ochrony Państwa (Dz.U. 2018 poz. 138).

¹⁹ J. Kaczyński, op. cit., s. 14.

- zagrożenia związane z mobilnymi platformami bezzałogowymi,
- inne (np. wynikające z prowadzonych działań militarnych czy misji stabilizacyjnych przez Rzeczpospolitą Polską).

Zagrożenia wynikają często z samej popularności osoby ochranianej lub jej kontrowersyjnych poglądów. Zdarzały się przypadki zabójstw, których celem było wywołanie określonego celu politycznego. Przykładem mogą tu być zabójstwa polityczne w Libanie, gdzie w wyniku zamachów zginęło m.in. dwóch prezydentów, trzech premierów oraz wielu przedstawicieli świata polityki i służb mundurowych²⁰.

Zagrożenia terrorystyczne

Jak wynika z wielu definicji bezpieczeństwa, państwa od najdawniejszych czasów funkcjonowały w środowisku, w którym obecna była agresja. Również czasy obecne nie są pozbawione zjawiska agresji, lecz określane są mianem terroryzmu, a nawet *epoką terroryzmu*²¹. Ataki terrorystyczne skierowane są w ważne osobistości, ludność cywilną, instytucje oraz infrastrukturę krytyczną państw w celu wywołania paniki czy destrukcji²².

Niektórzy terroryzm nazywają *dżumą XX i XXI wieku*. Możemy stwierdzić, że po 11 września 2001 r. świat wkroczył w XXI wiek obciążony niewyobrażalnymi wcześniej aktami terroru. Wydarzenia z tamtego okresu uświadomiły olbrzymie możliwości niszczycielskiej siły terroryzmu. Większość państw podejmuje próby obrony przez atakami terrorystów wszelkimi dostępnymi metodami. Należy wskazać, że oprócz fizycznej eliminacji terrorystów, podejmowane są również inne działania, w tym interwencje zbrojne, misje stabilizacyjne, pokojowe oraz działania o charakterze wywiadowczym²³.

W literaturze funkcjonuje wiele różnych definicji terroryzmu, których wieloznaczność utrudnia często właściwą interpretację. Trudno jest też określić jedno znaczenie tego pojęcia. Większość definicji posiada kilka wspólnych elementów, lecz nie tworzą one stałej powtarzalności. Często nadużywa się terminu terroryzm lub też operuje się nim nieadekwatnie do sytuacji, która miała miejsce. Terroryzm można pojmować jako odmianę przemocy, która jest zjawiskiem właściwym dla współczesnych czasów. Do jego rozwoju przyczynił się m. in. postęp technologiczny i środki masowego

²⁰ https://pl.wikipedia.org/wiki/Zab%C3%B3jstwa_polityczne_w_Libanie (15.08.2018 r.).

²¹ W. Zubrzycki, *Polska w obliczu zagrożeń terrorystycznych*, [w:] T. Jemiolo, K. Rajchel (red.), *Bezpieczeństwo narodowe i zarządzanie kryzysowe w Polsce w XXI wieku – wyzwania i dylematy*, Warszawa 2008, s. 218.

²² G. Nowacki, *Zjawisko terroryzmu w XXI wieku*, „Studia Bezpieczeństwa Narodowego WAT”, nr 5, 2014, s. 401.

²³ T. Goryca, P. Zaskórski, B. Zychowicz, op. cit., s. 39.

przekazu. Sposób postrzegania zjawiska terroryzmu zmienił się na przestrzeni ostatnich lat, podobnie zresztą jak sam terroryzm. Duże znaczenie ma rozumienie tego pojęcia, na które wpływ ma wiele czynników, wyznaczających jego charakter oraz formę, jaką przybiera. Zjawisko terroryzmu traktowane jest jako największe wyzwanie XXI wieku. W ciągu ostatnich dziesięcioleci stał się obszarem zainteresowania nie tylko polityków, naukowców, ale przede wszystkim służb odpowiedzialnych za bezpieczeństwo. Należy przypuszczać, że zjawisko terroryzmu będzie wciąż przybierać na sile, a wraz z tym będzie wzrastać skala zagrożenia dla osób objętych ochroną przez formacje do tego powołane. Terroryzm może pojawiać się w każdym miejscu, bez względu na prowadzoną politykę międzynarodową czy dominującą religię w danym kraju. Ofiarami najczęściej będą ludzie, i to nie tylko ci przypadkowi²⁴.

Cele, przeciwko którym dokonywane są zamachy przez terrorystów, mogą być bardzo różne. Możemy wyróżnić cztery podstawowe i najbardziej narażone na ataki terrorystyczne grypy podmiotowe: służby mundurowe (np.: wojsko, policja itp.), ludzie związani z biznesem, ludność cywilna oraz władze rządowe (do których zaliczyć możemy również przedstawicieli korpusu dyplomatycznego) – ich pracownicy oraz mienie są często obiektem ataku z następujących powodów²⁵:

- zmuszenia przedstawicieli rządu lub korpusu dyplomatycznego do zmiany poglądów politycznych,
- wywołania niezadowolenia społecznego z powodu braku możliwości zapewnienia przez państwo niezbędnych usług, takich jak np. dostarczenie energii elektrycznej czy łączności telefonicznej,
- pokazania społeczeństwu, że głównym celem akcji terrorystycznej nie są obywatele, a tylko ludzie związani ze strukturami władzy lub polityki,
- próba wywarcia na przedstawicielach korpusu dyplomatycznego wpływu lub wymuszenia na władzach wypuszczenia uwięzionych terrorystów czy członków ich organizacji,
- próba destabilizacji życia społeczno-politycznego w państwie poprzez uniemożliwienie działania osób odpowiedzialnych za władzę czy politykę – prezydent, premier, ministrowie, dyplomaci,

²⁴ Z. Ciekanowski, J. Nowicka, H. Wyrębek, *Bezpieczeństwo państwa w obliczu współczesnych zagrożeń*, wyd. UPH w Siedlcach, Siedlce 2016, s. 111.

²⁵ K. Jąłoszyński, *Działania militarne Izraela w walce z terroryzmem*, „Zeszyty Naukowe AON”, nr 2/35, 1999, s. 192.

- próba wymuszenia na władzach zmian w prowadzonej polityce, zarówno wewnętrznej, jak i zewnętrznej²⁶,
- wywołanie strachu i paniki wśród ludności cywilnej,
- uzyskanie korzyści majątkowych,
- zdobycie rozgłosu,
- zemsta,
- uzyskanie efektu psychologicznego,
- inne²⁷.

Wymienione wyżej powody stanowią zaledwie luźną analizę przyczyn różnego typu ataków²⁸.

Wzmagające się i powtarzające akty terroru zmobilizowały większość państw demokratycznych do przeciwdziałania, a mianowicie poszczególne państwa w obrębie wewnętrznego prawodawstwa zmieniają ustawy, powołują do życia nowe organizacje i nowe instytucje. Jednak w dobie *nowego terroryzmu*, ponadpaństwowych powiązań w sieci, świat został zmuszony do współpracy. Szybka wymiana informacji pozwala ubiec terrorystów. Celowa jest jednocześnie współpraca w dziedzinie prawa, jak również wymiany nowoczesnych technologii. Toteż agencje rządowe wypracowują wspólne prawo dla wszystkich państw, które chcą się włączyć do walki z terroryzmem²⁹.

Polska jako kraj i osoby sprawujące kierownicze funkcje w państwie były do tej pory wolne od bezpośrednich zagrożeń związanych z terroryzmem. Nie oznacza to jednak, że będzie tak zawsze. Nikt tego nie jest w stanie zagwarantować. Na zagrożenia ze strony terrorystów Służba Ochrony Państwa musi być przygotowana w każdej chwili.

Zagrożenia wynikające z działalności obcych służb specjalnych

W Europie i na świecie coraz częściej mówi się o powrocie standardów *zimnej wojny*, a w szczególności w zakresie obejmującym aktywność służb specjalnych. Działalność poszczególnych służb specjalnych ma bezpośrednie znaczenie dla bezpieczeństwa całego kontynentu, bezpieczeństwa wewnętrznego poszczególnych państw i osób pod-

²⁶ K. Jalożyński, *Terroryzm jako źródło zagrożenia osób podlegających ochronie w Rzeczypospolitej Polskiej* [w:] P. Bogdalski, J. Cymerski, K. Jalożyński (red.), *Bezpieczeństwo osób podlegających ustawowo ochronie wobec zagrożeń XXI wieku*, Szczytno 2014, s. 150

²⁷ T. Goryca, P. Zaskórski, B. Zychowicz, *op. cit.*, s. 47.

²⁸ Ibidem, s. 47.

²⁹ Z. Ciekankowski, W. Załoga, A. Chrzęszcz, *Przyczyny działań terrorystycznych, wyzwania współczesnego terroryzmu a bezpieczeństwo państwa*, „Studia bezpieczeństwa narodowego WAT”, nr 12, 2017, s. 291.

legających obowiązkowej ochronie. Rywalizacja służb specjalnych poszczególnych krajów toczy się na wielu płaszczyznach m.in.: gospodarczej, ekonomicznej, militarnej, politycznej, technologicznej i innych.

Służby specjalne to ogólnie przyjęta nazwa instytucji, które prowadzą m.in. działania operacyjno-rozpoznawcze o charakterze niejawnym. Termin ten dotyczy wywiadu i kontrwywiadu, aczkolwiek nie jest zbyt często definiowany w literaturze przedmiotu. Cechą charakterystyczną ten termin jest to, że ustawodawstwa większości państw nie definiują precyzyjnie definicji *służb specjalnych*, a nawet starają się jej nie używać. Pomimo posługiwania się terminem *służby specjalne* w języku potocznym oraz używania go w terminologii fachowej, nie występuje on w języku prawnym, to jest w sformułowaniach aktów normatywnych³⁰.

Domeną służb specjalnych jest pozyskiwanie, przetwarzanie i ochrona informacji kluczowych dla zapewnienia bezpieczeństwa wewnętrznego i zewnętrznego danego państwa. W państwach demokratycznych działania służb specjalnych mogą wymykać się czasami spod kontroli organów odpowiedzialnych za ich nadzorowanie. Służby specjalne prowadzą również operacje poza swoim krajem, łamiąc często miejscowe prawo. Służby specjalne państw niedemokratycznych stosują techniki niedozwolone przez prawo większości państw demokratycznych, takie jak szantaż, przekupstwo oraz nielegalny handel bronią, narkotykami, materiałami wybuchowymi³¹.

W skali państwa wywiad to jeden ze sposobów rozpoznania strategicznego, polegający na zbieraniu, przetwarzaniu i analizowaniu najważniejszych wiadomości politycznych, wojskowych i gospodarczych. Współcześnie, dzięki zdobyczom techniki, takim jak np. podsłuch satelitarny, działalność wywiadowczą można także prowadzić z terytorium własnego państwa³².

Rozwój sytuacji międzynarodowej może skutkować wzmożoną działalnością obcych służb specjalnych, szczególnie względem podmiotów państwowych. Tego typu działania były prowadzone (i nadal są prowadzone) przez służby specjalne Federacji Rosyjskiej m.in. w stosunku do państw Europy Środkowo-Wschodniej. Przyczyną wzmożonej aktywności służb rosyjskich była decyzja o rozszerzeniu NATO o państwa byłego Układu Warszawskiego, rozmieszczenia na terytorium Polski elementów systemu amerykańskiej obrony antyrakietowej, rozmieszczenia infrastruktury i zwiększenia obecności komponentów sił zbrojnych państw Sojuszu Północnoatlantyckiego na terytorium Polski.

³⁰ S. Zalewski, *Służby specjalne w państwie demokratycznym*, wyd. AON, Warszawa 2002, s. 22-23.

³¹ Ibidem, s. 12-15.

³² Ł. Roman, G. Winogrodzki, *Służby specjalne w systemie bezpieczeństwa państwa*, wyd. Wyższej Szkoły Gospodarki Euroregionalnej im. Alcide Gasperi w Józefowie, Józefów 2016, s. 19.

Największym zagrożeniem jest bagatelizowanie działań obcych służb specjalnych. Sekrety polskiej polityki, dyplomacji, strategii militarnej, energetycznej, gospodarczej, finansowej, nowoczesne technologie i wiele innych interesują nie tylko największe światowe mocarstwa, ale również władze innych, mniejszych państw Europy i świata. Zdaniem wielu, działalność służb specjalnych można zaliczyć do najstarszych form aktywności społeczeństw na całym świecie. Naturalną reakcją na działania obcych służb specjalnych powinny być działania kontrwywiadowcze oraz działania ochronne. Wiedza, którą posiadają osoby pełniące najważniejsze funkcje w Rzeczypospolitej Polskiej i podlegające obowiązkowej ochronie Służby Ochrony Państwa, jest niezwykle istotna dla obrony polskiej racji stanu.

Zagrożenia związane z cyberterroryzmem

Ciągła dynamika zmian na arenie międzynarodowej, wojny informacyjne, działania hybrydowe zmuszają formacje ochronne na całym świecie do zmian w taktyce ochronnej VIP oraz do wypracowywania nowych i skutecznych form realizacji działań ochronnych. Jednym z najszybciej rozwijających się zagrożeń nie tylko dla bezpieczeństwa osób ochraniających ale dla całego państwa są zagrożenia związane z cyberterroryzmem. Rozwój nowoczesnych technologii we współczesnym świecie, w tym Internetu, stwarza olbrzymie możliwości ale może również determinować dużą ilość zagrożeń. Wirtualne zagrożenia mogą oddziaływać na osoby piastujące najważniejsze stanowiska w państwie, na całe instytucje (w tym Służbę Ochrony Państwa, a tym samym na całą strukturę bezpieczeństwa Rzeczypospolitej Polskiej).

Rozważania na temat cyberterroryzmu należy rozpocząć od próby zdefiniowania tego pojęcia. Podobnie jak w przypadku definicji terroryzmu, nie jest to łatwe. Według niektórych pojęcia związane z cyberwojną zostały stworzone przez siły zbrojne jako wirtualnego pola walki. Cyberprzestrzeń, jako zjawisko tworzone przez człowieka, jest również trudne do precyzyjnego zdefiniowania. Określenie *cyberprzestrzeń*, użyte po raz pierwszy w 1984 roku przez Williama Gibsona (w powieści science fiction *Neuromancer*), weszło do powszechnego obiegu na początku lat dziewięćdziesiątych. Według G. Rattraya cyberprzestrzeń składa się z: sieci, systemów operacyjnych, sprzętu elektronicznego oraz standardów przesyłania³³.

Pojęcie cyberterroryzmu po raz pierwszy pojawiło się w raporcie o zagrożeniach komputerowych w Szwecji w 1979 roku. Raport ten obejmował:

³³ G.J. Rattray, *Wojna strategiczna w cyberprzestrzeni*, wyd. WNT, Warszawa 2004, s. 80.

wszelką działalność z użyciem komputerów, mającą na celu niszczenie systemów teleinformatycznych, systemów nadzoru i kontroli, programów, danych itp., a w konsekwencji zastraszanie rządów i społeczeństw, wywieranie presji psychologicznej, doprowadzenie do zagrożenia życia lub powstania znacznych strat materialnych³⁴.

Jednak powszechnie za twórcę pojęcia cyberterroryzmu uznawany jest jeden z pracowników służb wywiadowczych Stanów Zjednoczonych, Barry Collin. Użył on pojęcia cyberterrorizmu po raz pierwszy w latach osiemdziesiątych ubiegłego wieku dla określenia połączenia zjawisk czysto teoretycznych jak na tamte czasy – terroryzmu i cyberprzestrzeni. Połączenie aspektu cybernetycznego i konwencjonalnego definiuje cyberterroryzm jako:

zdezeterminowane i świadome użycie środków walki informacyjnej przez aktorów niepaństwowych lub grupy sponsorowane przez państwa, motywowane politycznie, społecznie, ekonomicznie lub religijnie, w celu zastraszania, wzbudzania niepokoju i paniki wśród atakowanej ludności oraz doprowadzenia do zniszczenia wojskowych i cywilnych celów³⁵.

Profesor Piotr Sienkiewicz twierdzi, że:

cyberterroryzm w wąskim znaczeniu – to działalność terrorystyczna w systemach teleinformatycznych, ukierunkowana na zniszczenie lub modyfikację danych w tych systemach, skutkująca ofiarami śmiertelnymi lub zniszczeniem mienia w znacznych rozmiarach (zazwyczaj celem jest jedno i drugie). W szerszym znaczeniu – jest to wszelka działalność terrorystyczna związana z cyberprzestrzenią (systemami teleinformatycznymi), włączając w to fizyczne ataki na systemy oraz aktywność propagandową. Działalność taka może na przykład przyczynić się do pozyskiwania informacji przydatnych do realizacji bardziej klasycznych akcji terrorystycznych, na przykład zamachów bombowych³⁶.

Zgodnie z przyjętą polityką ochrony cyberprzestrzeni Rzeczypospolitej Polskiej z dnia 25 czerwca 2013 r. w ramach takiej instytucji jak Służba Ochrony Państwa powinien funkcjonować pełnomocnik ds. bezpieczeństwa cyberprzestrzeni. Jego zadania winny obejmować przede wszystkim:

- 1) realizację obowiązków wynikających z przepisów aktów prawnych właściwych dla zapewnienia bezpieczeństwa cyberprzestrzeni;

³⁴ P. Sienkiewicz, *Bezpieczeństwo i wolność w globalnym społeczeństwie informacyjnym*, [w:] A. Siwik (red.), *Od społeczeństwa industrialnego do społeczeństwa informacyjnego: Księga jubileuszowa dedykowana Profesorowi Leśławowi H. Haberowi w 40-lecie pracy naukowej i dydaktycznej*, Kraków 2007, s. 303.

³⁵ Ibidem.

³⁶ Ibidem, s. 305.

- 2) opracowanie i wdrożenie procedur reagowania na incydenty komputerowe, które będą obowiązywały w organizacji;
- 3) identyfikowanie i prowadzenie cyklicznych analiz ryzyka;
- 4) przygotowanie planów awaryjnych i ich testowanie;
- 5) opracowanie procedur zapewniających informowanie właściwych zespołów CERT (ang. *Computer Emergency Response Team* – zespół powołany do reakcji na zdarzenia naruszające bezpieczeństwo w sieci Internet) o:
 - a) wystąpieniu incydentów komputerowych,
 - b) zmianie lokalizacji jednostki organizacyjnej, danych kontaktowych itp.³⁷

Dokument nie wskazuje miejsca usytuowania pełnomocnika ds. bezpieczeństwa cyberprzestrzeni w strukturze jednostki organizacyjnej. Rola pełnomocnika powinna być przypisana osobie, która będzie odpowiedzialna za realizację całego procesu bezpieczeństwa teleinformatycznego w danej jednostce organizacyjnej.

Współczesne myślenie o bezpieczeństwie najważniejszych osób w państwie musi obejmować analizy systemowe zjawiska cyberterroryzmu oraz związanych z nim zagrożeń, a także szans bezpieczeństwa osób piastujących stanowiska kierownicze w Rzeczypospolitej Polskiej. Bezpieczeństwo osób podlegających obowiązkowej ochronie Służby Ochrony Państwa jest elementem bezpieczeństwa narodowego.

W okresie rozwoju zjawiska cyberterroryzmu, zapewnienie bezpieczeństwa w cyberprzestrzeni związanej z osobami ochranianymi przez Służbę Ochrony Państwa to niezwykle ważne, ale i zarazem trudne, i bardzo złożone przedsięwzięcie. Wymaga stosowania nowoczesnych rozwiązań oraz technologii, które będą w stanie skutecznie przeciwdziałać temu zjawisku.

Zagrożenia związane z mobilnymi platformami bezzałogowymi

Analizując tematykę związaną z zagrożeniami dwóch pierwszych dekad XXI wieku dla osób ochranianych przez Służbę Ochrony Państwa, nie sposób pominąć zagadnień związanych z rozwojem technologicznym oraz metod i środków używanych przez zamachowców. Postęp związany z robotyzacją i cyfryzacją otaczającego nas świata doprowadził do powstania i ewolucji nowych, specjalistycznych środków walki. Powstały zdalnie sterowane roboty (urządzenia, maszyny) mogące operować w każdym środowisku (wodnym, powietrznym i lądowym)³⁸. Z biegiem lat dostęp do tego typu

³⁷ *Polityka ochrony cyberprzestrzeni Rzeczypospolitej Polskiej*, Ministerstwo Administracji i Cyfryzacji, Agencja Bezpieczeństwa Wewnętrznego, Warszawa 2013, s. 13.

³⁸ https://pl.wikipedia.org/wiki/Bezza%C5%82ogowy_statek_powietrzny (16.08.2018 r.).

urządzeń stał się powszechny dla każdego. Z roku na rok obserwuje się rosnącą popularność bezzalogowych platform mobilnych. Również ceny tego typu urządzeń z roku na rok są coraz niższe. Mobilne platformy bezzalogowe znalazły zastosowanie w wielu dziedzinach życia codziennego. Na początku, stosowanie technologii bezzalogowych platform mobilnych było możliwe dzięki wykorzystaniu komputerów przystosowanych do działań militarnych. Dziś już nikogo nie dziwi fakt używania bezzalogowych platform mobilnych przez różnego rodzaju służby porządkowe czy ratownicze. Mobilne platformy bezzalogowe z powodzeniem wykorzystuje Straż Graniczna do patrolowania granic Rzeczypospolitej Polskiej oraz zewnętrznych granic Unii Europejskiej.

Dziś nie stanowi już problemu zakup profesjonalnych elementów, przy pomocy których większość ludzi jest w stanie zbudować maszynę posiadającą spore możliwości. Można nią sterować przy pomocy tabletu czy smartfonu. Może zostać wyposażona w GPS, stabilizator lotu, rejestrować obrazy lub posiadać system pozwalający na zaprogramowanie całej trasy lotu. Można taką maszynę wyposażyć w baterię o dużej pojemności, radio o dużej mocy i sterować tego typu platformą na odległość nawet 50 km i osiągnąć pułap kilku tysięcy metrów³⁹.

Największą zaletą mobilnych platform bezzalogowych jest niewielkie ryzyko utraty życia i zdrowia ludzi, którzy nimi sterują. Zastępują pracę wykonywaną przez ludzi w warunkach niekomfortowych i niebezpiecznych. W szczególności mogą być wykorzystywane w rejonach konfliktów zbrojnych, w akcjach ratunkowych, poszukiwawczych czy misjach rozpoznawczych, ochronie dużych obiektów i monitoringu konkretnego obszaru.

Zainteresowanie bezzalogowymi platformami mobilnymi wykazują także osoby, które mogą je wykorzystać do przeprowadzenia zamachu na ważny obiekt czy konkretną osobę. Przeprowadzenie ataku na osobę ochraniającą przy pomocy mobilnej platformy bezzalogowej byłoby odwzorowaniem operacji typu *targeted killings* (zabijanie celowane), przeprowadzanych z użyciem dronów wojskowych. Od czasów, kiedy tego typu operacje stały się standardowymi działaniami militarnymi i misja operatora nie wiąże się z zagrożeniem jego życia i zdrowia, realizacja działań ochronnych stała się wyzwaniem dla formacji ochronnych na całym świecie. Pojawienie się bezzalogowej platformy mobilnej, jej niewielkie z reguły gabaryty, szybkość poruszania się jest nie tylko elementem zaskoczenia dla zespołu ochronnego, ale stanowi zagrożenie trudne do zneutralizowania przez członków takiego zespołu, niewyposażonego w odpowiedni rodzaj amunicji lub inny sprzęt do tego przeznaczony⁴⁰.

³⁹ J. Winiecki, *Brzęczenie przyszłości*, „Polityka”, nr 2937, 2013, s. 42-44.

⁴⁰ R. Częścik, *Bezzalogowe (nie)bezpieczeństwo(?)*, [w:] P. Bogdalski, J. Cymerski, K. Jalożyński (red.), *Bezpieczeństwo osób podlegających ustawowo ochronie wobec zagrożeń XXI wieku*, Szczepno 2014, s. 168.

Z punktu widzenia taktyki potencjalnego zamachu na osobę ochranianą z wykorzystaniem bezzałogowej platformy mobilnej można wyróżnić kilka podstawowych zagrożeń:

- inwigilacja osoby ochranianej, jej otoczenia, obiektów oraz taktyki działania zespołu ochronnego,
- wykorzystanie bezzałogowej platformy mobilnej do przenoszenia ładunku wybuchowego,
- wykorzystanie bezzałogowej platformy mobilnej do transportowania i używania broni palnej,
- wykorzystanie bezzałogowej platformy mobilnej jako narzędzia zamachu,
- przejście kontroli nad bezzałogową platformą mobilną użytkowaną przez formację ochronne lub inne służby,
- zmuszenie operatora bezzałogowej platformy mobilnej przez osoby trzecie do wykonywania określonych czynności przy jej użyciu.

Przykładem wykorzystania bezzałogowych platform mobilnych jako narzędzia do przeprowadzenia zamachu może być nieudany zamach na prezydenta Wenezueli Nicolasa Maduro, który miał miejsce 5 sierpnia 2018 roku w Curacao. W trakcie trwania uroczystości związanych z 81. rocznicą powołania gwardii narodowej kraju dwie maszyny wyposażone w ładunki wybuchowe próbowano skierować w pobliże pary prezydenckiej. Jedną z maszyn udało się wytrącić z kursu i zmusić do zderzenia z budynkiem, a druga maszyna eksplodowała nad parą prezydencką⁴¹.

Rozwój nowoczesnych technologii związanych z bezzałogowymi platformami mobilnymi determinuje formacje ochronne takie jak Służba Ochrony Państwa do zwerifikowania dotychczasowej wiedzy na temat bezpieczeństwa ochranianych osób i obiektów o kluczowym znaczeniu dla bezpieczeństwa państwa. Skłania także do refleksji nad zagrożeniami płynącymi z łatwego dostępu do tego typu urządzeń oraz możliwości ich wykorzystania.

Wymusza również dostosowanie i modyfikację aktualnych przepisów prawnych **dotyczących użytkowania** bezzałogowych platform mobilnych na obszarach, w których znajdują się obiekty i osoby ochraniane przez Służbę Ochrony Państwa. Nie podlega wątpliwości fakt, że w związku z rosnącym zagrożeniem związanym z bezzałogowymi platformami mobilnymi, także taktyka i realizacja działań ochronnych Służby Ochrony Państwa powinny być poddane analizie i modyfikacji.

⁴¹ B. Grygiel, *Zamach na prezydenta z użyciem dronów. "Dla terrorystów najważniejszy jest teatr"*, <https://www.focus.pl/artykul/zamach-na-prezydenta-z-uzyciem-dronow-eskper-ds-terroryzmu-musimy-sie-z-tym-liczyc-180806113604> (15.08.2018 r.).

Zakończenie

Polityka prowadzona przez instytucje takie jak Służba Ochrony Państwa, mająca na celu zapewnienie bezpieczeństwa najważniejszych osób w państwie, jest odpowiedzią na zmieniającą się rzeczywistość. Kryteria doboru metod i środków służących do zapewnienia bezpieczeństwa osób objętych ochroną uzależnione są od sposobu postrzegania pojawiających się zagrożeń przez służby i instytucje do tego powołane.

Obecnie przeciwdziałanie zjawisku terroryzmu stanowi jedno z największych wyzwań początku XXI wieku w obszarze bezpieczeństwa nie tylko Polski, ale i całego świata. Zmienna natura wszelkiego rodzaju zagrożeń związanych z terroryzmem sprawia, iż minimalizowanie możliwości przeprowadzenia ataku przez organizacje terrorystyczne stało się dużym wyzwaniem dla formacji ochronnych na całym świecie. Nie ulega wątpliwości fakt, że poszukiwanie nowych i skutecznych rozwiązań zapewnienia bezpieczeństwa osobom ochranianym przez Służbę Ochrony Państwa może zminimalizować skutki zagrożeń terrorystycznych.

Każde państwo na świecie dysponuje formacją, której zdaniem jest m.in. zapewnić bezpieczeństwo osobom zajmującym najważniejsze stanowiska kierownicze w kraju. Idea funkcjonowania takich formacji nie ma, wbrew większości opinii, nic wspólnego z tzw. przywilejami władzy, o których często się pisze i mówi w różnego rodzaju środkach masowego przekazu. Objęcie ochroną określonej grupy osób nie jest ani ich przywilejem, ani prawem. Wynika to bardziej z obowiązku wobec państwa i obywateli. Obowiązek ten trafnie ujął w jednym z wywiadów prezydent Stanów Zjednoczonych, Bill Clinton, odpowiadając na pytanie o konieczność ochrony. Powiedział, że jako prezydent wybrany na to stanowisko przez obywateli: *Jesteś winien krajowi pozostać przy życiu*. Osoby obejmujące ważne stanowiska państwowe, biorąc na siebie dużą odpowiedzialność za kierowanie krajem i dbanie o bezpieczeństwo wewnętrzne i zewnętrzne państwa, ale również i bezpieczeństwo obywateli, sami zobowiązani są poddać się wymogom bezpieczeństwa⁴².

Dużym wyzwaniem dla Służby Ochrony Państwa – obok zagrożeń terrorystycznych – są zagrożenia związane z mobilnymi platformami bezzalogowymi (dronami). Dynamicznie postępująca cyfryzacja i robotyzacja otaczającego nas świata skłania do refleksji nad bezpieczeństwem osób podlegającym ustawowej ochronie Służby Ochrony Państwa. Przy okazji rozważań nad zagrożeniami związanymi z mobilnymi platformami bezzalogowymi nie sposób pominąć kwestii ochrony prywatności osób

⁴² T. Goryca, op. cit., s. 173.

ochronianych. Regulacje prawne z tym związane powinny być poddawane regularnym dyskusjom, debatom i zmianom.

Niezwykle ważnym elementem w sferze wykorzystania mobilnych platform bezzałogowych stały się: niskie koszty produkcji oraz komercjalizacja rozwiązań oddzielająca je od komponentów militarnych. Sektor technologii bezzałogowych dąży do miniaturyzacji i zwiększenia możliwości, co w przyszłości może skutkować zwiększeniem zagrożenia dla osób i obiektów o kluczowym znaczeniu dla bezpieczeństwa Rzeczypospolitej oraz osób podlegających ochronie Służby Ochrony Państwa.

Dla Służby Ochrony Państwa, jako instytucji odpowiedzialnej za bezpieczeństwo najważniejszych osób w państwie oraz obiektów o kluczowym znaczeniu, pożądanym jest rozwój współpracy na arenie krajowej z innymi służbami odpowiedzialnymi za bezpieczeństwo Rzeczypospolitej Polskiej oraz rozwój współpracy na arenie międzynarodowej.

Kwestie poruszone w tym artykule nie wyczerpują tematu wszystkich zagrożeń bezpieczeństwa u progu XXI wieku. Mogą być wprowadzeniem do szerokiej problematyki bezpieczeństwa i stanowić punkt wyjścia do kolejnych analiz i rozważań w tym zakresie, a w szczególności m.in. zapewnienia ciągłości informacji na rzecz organów w warunkach zagrożeń i kryzysów, co wiąże się z ewaluacją poziomu zagrożeń i diagnozą możliwości przeciwdziałania tych organów.

Bibliografia

- Bartnik M., *Rola służb specjalnych w zakresie ochrony bezpieczeństwa i porządku publicznego*, [w:] W. Lis (red.), *Bezpieczeństwo państwa*, Lublin 2014.
- Ciekanowski Z., Nowicka J., Wyrębek H., *Bezpieczeństwo państwa w obliczu współczesnych zagrożeń*, wyd. Uniwersytetu Przyrodniczo-Humanistycznego w Siedlcach, Siedlce 2016.
- Ciekanowski Z., Zaloga W., Chrząszcz A., *Przyczyny działań terrorystycznych, wyzwania współczesnego terrorizmu a bezpieczeństwo państwa*, „Studia Bezpieczeństwa Narodowego WAT”, nr 12, 2017.
- Cymerski J., *Polskie formacje ochronne na przestrzeni lat 1924-2014*, [w:] P. Bogdalski, J. Cymerski, K. Jąłoszyński (red.), *Bezpieczeństwo osób podlegających ustawowo ochronie wobec zagrożeń XXI wieku*, Szczytno 2014.
- Czerniawski E.J., *Z mojej służby w Behwederze*, „Zeszyty Historyczne”, nr 256 (33), 1975.
- Częścik R., *Bezzałogowe (nie)bezpieczeństwo(?)*, [w:] P. Bogdalski, J. Cymerski, K. Jąłoszyński (red.), *Bezpieczeństwo osób podlegających ustawowo ochronie wobec zagrożeń XXI wieku*, Szczytno 2014.
- Gnat-Wieteska Z., *Szwadrony Przyboczne i Szwadron Reprezentacyjny Wojska Polskiego w latach 1919-1948*, wyd. Ajaks, Pruszków 1992.

- Goryca T., Zaskórski P., Zychowicz B., *Terroryzm jako źródło zagrożenia bezpieczeństwa osobowego VIP*, [w:] P. Szymczyk, K. Maciąg (red.), *Analiza wybranych zagrożeń i problemów z zakresu bezpieczeństwa*, Lublin 2018.
- Goryca T., *Rys historyczny i ewolucja polskich formacji ochronnych w latach 1918-2018*, [w:] K. Łukomiał (red.), *Polska Niepodległa 1918-2018*, Łódź 2018.
- Grygiel B., *Zamach na prezydenta z użyciem dronów. "Dla terrorystów najważniejszy jest teatr"* <https://www.focus.pl/artykul/zamach-na-prezydenta-z-uzyciem-dronow-eskper-ds-terroryzmu-musimy-sie-z-tym-liczyc-180806113604> (15.08.2018).
- https://pl.wikipedia.org/wiki/Bezza%C5%82ogowy_statek_powietrzny (16.08.2018).
- https://pl.wikipedia.org/wiki/Zab%C3%B3jstwa_polityczne_w_Libanie (15.08.2018).
- <https://www.mswia.gov.pl/pl/aktualnosci/16386,Powstanie-Sluzba-Ochrony-Panstwa.html> (15.10.2018).
- <https://www.sop.gov.pl/pl/o-sluzbie/historia/historia-sop/201,Historia.html/> (15.10.2018).
- Jaloszynski K., *Działania militarne Izraela w walce z terroryzmem*, „Zeszyty Naukowe Akademii Obrony Narodowej”, nr 2/35, 1999.
- Jaloszynski K., *Terroryzm jako źródło zagrożenia bezpieczeństwa osób podlegających ochronie w Rzeczypospolitej Polskiej*, [w:] P. Bogdalski, J. Cymerński, K. Jaloszynski (red.), *Bezpieczeństwo osób podlegających ustawowo ochronie wobec zagrożeń XXI wieku*, Szczepiń 2014.
- Kaczynski J., *Biuro Ochrony Rządu wobec współczesnych zagrożeń*, wyd. CB, Warszawa 2013.
- Nowacki G., *Zjawisko terroryzmu w XXI wieku*, „Studia Bezpieczeństwa Narodowego WAT”, nr 5, 2014.
- Polityka ochrony cyberprzestrzeni Rzeczypospolitej Polskiej*, wyd. Ministerstwa Administracji i Cyfryzacji, Warszawa 2013.
- Radzik T., *SOP zastąpi BOR. Wiemy, ile zarabiać będą funkcjonariusze nowych służb*, <https://www.se.pl/wiadomosci/polityka/sop-zastapi-bor-wiemy-ile-zarabiac-beda-funkcjonariusze-nowych-sluzb-aa-apqS-TN4T-DrY6.html/> (15.10.2018).
- Rattray G., *Wojna strategiczna w cyberprzestrzeni*, wyd. WNT, Warszawa 2004.
- Roman Ł., Winogrodzki G., *Służby specjalne w systemie bezpieczeństwa państwa*, wyd. Wyższej Szkoły Gospodarki Euroregionalnej im. Alcide Gasperi w Józefowie, Warszawa 2002.
- Sienkiewicz P., *Bezpieczeństwo i wolność w globalnym społeczeństwie informacyjnym*, [w:] A. Siwik (red.), *Od społeczeństwa industrialnego do społeczeństwa informacyjnego: Księga jubileuszowa dedykowana Profesorowi Lesławowi H. Haberowi w 40-lecie pracy naukowej i dydaktycznej*, Kraków 2007.
- Ustawa z dnia 4 września 1997 r. o działach administracji rządowej (Dz.U. 2018.0.762).
- Ustawa z dnia 8 grudnia 2017 r. o Służbie Ochrony Państwa (Dz.U. 2018, poz. 138).
- Winiecki J., *Brzęczenie przyszłości*, „Polityka”, nr 2937, 2013.
- Zalewski S., *Służby specjalne w państwie demokratycznym*, wyd. Akademii Obrony Narodowej, Warszawa 2002.
- Zubrzycki W., *Polska w obliczu zagrożeń terrorystycznych*, [w:] T. Jemiolo K. Rajchel (red.), *Bezpieczeństwo narodowe i zarządzanie kryzysowe w Polsce w XXI wieku – wyzwania i dylematy*, Warszawa 2008.